

Білецька І.А.,
курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник
Лантух І.С.,
викладач кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ ЯК ОДНЕ ІЗ ЗАВДАНЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Проблема забезпечення прав дитини – одна з наболілих проблем людства. Діти внаслідок вікових особливостей розвитку становлять групу осіб, що характеризується наївністю, довірливістю, залежністю від інших осіб, піддатливістю до різних маніпуляцій та зловживань із боку дорослих. Вони є однією з найменш захищених верств населення.

Неналежна увага до процесу розвитку дитини, до реалізації її прав та свобод веде до викривленого сприйняття нею навколишнього світу, підміни ідеалів, що може відобразитись у поширенні дитячої злочинності, безпритульності, криміналізації суспільства. У дітей, що зростають у несприятливих умовах, розвивається агресія. Злочин для них – це протест проти суспільної байдужості, форма самоствердження і підвищення самооцінки. Недієвість законодавства, декларативність прав та свобод дитини провокують знецінення права в її свідомості, а доступність наркотиків, алкоголю, розповсюдження відеофільмів насильницького характеру сприяють поширенню злочинності у дитячому середовищі.

Наукове опрацювання проблем захисту прав дитини проводилось вченими різних галузей права. Значний внесок у дослідження теоретико-правових аспектів процесу становлення, розвитку та функціонування прав дитини здійснили українські науковці: О.І. Анатолієва, С.П. Коталейчук, Н.М. Крестовська, С.В. Несинова, С.А. Саблук та ін. Серед російських науковців зазначені питання досліджували: В.І. Абрамов, В.В. Кулапов, Є.А. Лактюнкін, Т.Ю. Смолова та ін.

Незважаючи на значний інтерес науковців до прав та свобод дитини, на сьогоднішній день у вітчизняній юридичній науці недостатньо досліджень, присвячених загальнотеоретичним аспектам зазначеної проблеми. Поза ува-

гою вчених залишилися питання правового забезпечення прав та свобод дитини в Україні, механізму їх забезпечення та критеріїв ефективності [1].

Побудувати демократичне суспільство можливо у разі створення усіх необхідних умов для всебічного розвитку дитини, її виховання в традиціях демократії. У правосвідомості дитини це стане основою формування уявлень про доцільність існуючої влади, демократичне суспільство та соціальну, правову державу. Тому дослідження правового забезпечення прав та свобод дитини є актуальною науковою проблемою, вирішення якої сприятиме удосконаленню функціонування механізму забезпечення прав та свобод дитини в Україні, формуванню правової культури та розвитку правосвідомості молодого покоління.

Права дитини є об'єктивно визначеними соціально-економічним рівнем розвитку суспільства та юридично гарантованими державою. Це ті можливості задоволення потреб та інтересів дитини, реалізація яких є необхідною умовою для її нормального життя та гармонійного розвитку і здійснюється самою дитиною або за допомогою інших осіб. Права і свободи дитини є різними поняттями, бо свободи дитини є її можливістю реалізовувати особисті потреби та інтереси, зумовлені віковими особливостями фізичного, інтелектуального, культурного розвитку [2].

Відмінність між правами та свободами дитини полягає у тому, що більшістю прав дитина користується із народження (право на життя, право на охорону здоров'я та ін.). А використовувати законодавчо закріплені свободи дитина до певного віку не може, оскільки їх реалізація потребує певного рівня інтелектуального розвитку.

Свободи дитини є певною сферою автономії дитини, що законодавчо закріплена, однак вони не завжди визнаються батьками, вчителями, вихователями. Крім того, межа між правом батьків виховувати дитину та свободами дитини на невтручання у особисте життя, свободу віросповідання тощо є дуже тонкою, тому це питання складно врегулювати на законодавчому рівні. Варто відмітити і недоліки законодавства, оскільки на законодавчому рівні не встановлено відповідальності батьків чи інших осіб за порушення свобод дитини на висловлення власної думки, за неповагу до людської гідності дитини.

Права та свободи дитини є юридичними способами реалізації її інтересів, тобто інтереси дитини є ширшим поняттям, ніж права та свободи, бо це претензії на соціальні блага, які не завжди охоплюються змістом прав та свобод. Вікові особливості дитини дозволяють умовно розділити їх на два види [3].

1) інтереси дитини, які вона не усвідомлює – це суб'єктивно обумовлені потреби дитини у сприятливих умовах її існування та розвитку. Такі інтереси дитини реалізуються через виконання чи дотримання батьками або особами, що їх замінюють, прав дитини та своїх обов'язків, передбачених законодавством;

2) інтереси дитини, які вона усвідомлює – це суб'єктивно обумовлені потреби дитини у сприятливих умовах її існування та розвитку, які можуть

забезпечуватися батьками, або особами що їх замінюють, а також самою дитиною через реалізацію своїх прав та свобод.

Комплексний підхід до вивчення системи прав та свобод дитини обумовлює необхідність висвітлення принципів правового захисту прав та свобод дитини, до яких належать: принцип невідчужуваності та непорушності прав та свобод дитини, принцип гарантованості, принцип пріоритетності прав та свобод дитини, принцип активності дитини у захисті своїх прав та свобод, принцип пріоритетності сімейних форм виховання, принцип толерантності покарання та пом'якшення особистої відповідальності дитини, принцип недопущення найгірших форм дитячої праці [4].

Досліджуючи принципи правового захисту прав та свобод дитини, з'ясовано порушення їх законодавством України, зокрема п. 2 ст. 173 Сімейного кодексу України, передбачено, що при вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків. Тобто, закріплюючи презумпцію права власності батьків на майно, законодавець встановив, що саме дитина (її представник) має доводити протилежне. Це порушує принцип пріоритетності прав дитини, суперечить якнайкращому забезпеченню її інтересів.

Принцип рівності дітей та принцип пріоритетності сімейних форм виховання порушує п. 3 ст. 143 Сімейного кодексу України, який передбачає, що залишеною у пологовому будинку чи іншому закладі охорони здоров'я може бути дитина, якщо вона має істотні вади розвитку [5].

Реалізацію принципу толерантності покарання та пом'якшення особистої відповідальності дитини гальмує відсутність у законодавстві визначення людської гідності дитини, яку доцільно розглядати як поєднання суспільної значимості дитини, вроджених людських якостей, що притаманні кожній людині як біосоціальної істоті, а також особистих якостей дитини, її самооцінка, що формується в процесі розвитку [6].

Пропонуємо доповнити ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» визначенням поняття «людська гідність дитини».

Для недопущення перевищення права батьків обирати форми та методи виховання і реалізації принципу толерантності покарання та пом'якшення особистої відповідальності дитини необхідно законодавчо закріпити вимогу до поваги людської гідності дитини. Пропонуємо до п. 1 ст. 150 Сімейного кодексу України додати зобов'язання батьків у процесі виховання примножувати людську гідність дитини [7].

Використані джерела:

1. Опольська Н.М. Механізм забезпечення прав та свобод дитини / Н.М. Опольська // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 35. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С.94-100.

2. Опольська Н.М. Правова соціалізація дитини як складова процесу розвитку правової свідомості / Н.М. Опольська // Держава і право: Збірник наукових праць.

Юридичні і політичні науки. Випуск 45. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – С.91-97.

3. Опольська Н.М. Критерії ефективності механізму забезпечення прав та свобод дитини / Н.М. Опольська // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 46. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – С. 70-77.

4. UN (1959), “Universal Declaration of Human Rights”, available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (Accessed 15 March 2017)..

5. UN (1959), “Declaration of the Rights of the Child”, available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (Accessed 15 March 2017).

6. UN (1989), “Convention on the Rights of the Child”, available at: (Accessed 15 March 2017). http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021

7. Makarenko, A. C. (1954), “Some conclusions from the teaching experience”, Vybr. ped. tvory: v 7-y t [Select. ped. works: a 7-vol.], vol.5, pp.209–300, Rad. shk., Kyiv, Ukraine.

***Биченко А.С.,**
курсант факультету підготовки
фахівців економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

***Науковий керівник:**
Лантух І.С.,
Викладач кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЧЕТВЕРТЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПОНЯТТЯ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

Проблематика захисту прав людини в Україні є актуальною для сьогодення, оскільки з плином часу, розвитком медицини та науково-технічного прогресу змінюються певні суспільні відносини. Зараз у світі виникло багато раніше неіснуючих можливостей, зокрема, зміна статі, трансплантація, клонування тощо. З розвитком сучасних можливостей утворюються права, яких раніше не існувало. Їх називають «четвертим поколінням прав людини». Проте їх правове врегулювання в Україні недостатньо розроблене [1].

Четверте покоління прав людини – це виклик розвитку ХХІ століття. Ще у 1996 році Семітко Олексій Павлович виділив «четверте покоління» прав людей, до якого входять: здійснення евтаназії та абортів, клонування, одностатеві шлюби, штучне запліднення тощо [2, с. 216].